

ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΘΕΤΙΚΩΝ ΣΤΑΣΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΕΚΜΗΡΙΩΜΕΝΩΝ
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ
ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΧΩΡΙΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥΣ: Η ΠΟΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΤΑ ΕΜΠΡΟΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ:
ΕΛΛΑΔΑ

Ευχαριστίες

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε με την υποστήριξη του προγράμματος χρηματοδότησης Erasmus+ στα πλαίσια της συμφωνίας επιχορήγησης 2017-3338/001-001

Η στήριξη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την υλοποίηση της παρούσας δημοσίευσης δεν συνιστά αποδοχή των περιεχομένων της, τα οποία απηχούν αποκλειστικά τις απόψεις των συντακτών της. Η Επιτροπή δε φέρει ουδεμία ευθύνη για οποιαδήποτε μορφή χρήσεως των πληροφοριών που εμπεριέχονται σε αυτή.

Οι συνεισφορές των συνεργατών του σχεδίου “Πρωώθηση θετικών στάσεων και τεκμηριωμένων πολιτικών για εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς” στη δημιουργία της παρούσας έκθεσης αναγνωρίζονται με ευγνωμοσύνη.

Παρακαλούμε απευθυνθείτε στο τέλος της παρούσας έκθεσης για τη λίστα των συνεργατών του σχεδίου.

Συγγραφείς:

Καθ. Δρ. Geert Van Hove, *Πανεπιστήμιο Ghent*

Δρ. Elizabeth De Schauwer, *Πανεπιστήμιο Ghent*

Κος Βασίλης Κασσιμάτης, *ΕΣΤΙΑ*

Εκδότες: Rachel Vaughan και Mariana Castelo Branco, *Ευρωπαϊκός Σύνδεσμος Παρόχων Υπηρεσιών σε Άτομα με Ειδικές Ανάγκες*

Μπορείτε να βρείτε την παρούσα εθνική έκθεση, όπως και τα υπόλοιπα παραδοτέα του σχεδίου IE+, στην ιστοσελίδα του σχεδίου www.easpd.eu/en/content/promoting-inclusive-edz'ucation

Με τη συγχρηματοδότηση
του Προγράμματος Erasmus+
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πίνακας Περιεχομένων

Ευχαριστίες	2
Πίνακας Περιεχομένων	3
Εισαγωγή	4
Νομικό Πλαίσιο	5
Εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς	11
Διαθεσιμότητα υποστηρικτικού υλικού, διδακτικού προσωπικού, και ερευνητικών κέντρων	18

Εισαγωγή

Η παρούσα εθνική έκθεση συντάχθηκε εντός του πλαισίου του σχεδίου “Προώθηση θετικών στάσεων και τεκμηριωμένων πολιτικών για εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς” (IE+). Με τη συγχρηματοδότηση του Erasmus+, στόχος αυτού του σχεδίου είναι να παρέχει στους υπεύθυνους για τη λήψη αποφάσεων (συμπεριλαμβανομένων των ατόμων που δημιουργούν πολιτικές και των εκπαιδευτικών φορέων) τις απαραίτητες πληροφορίες, εκπαίδευση, και εργαλεία που επιτρέπουν τη δημιουργία τεκμηριωμένων πολιτικών, στις οποίες θα στηριχθεί η μετάβαση σε μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για παιδιά με διανοητικές ανάγκες από 3 ως 18 ετών.

Η παρούσα έκθεση είναι αποτέλεσμα του ερευνητικού πλαισίου που ανέπτυξαν οι Καθ. Δρ. Geert Van Hove, Δρ. Elizabeth De Schauwer & Κα Evalien De Maesschalck του Πανεπιστημίου Ghent. Το πλαίσιο αυτό συνδυάζει τη μεθοδολογία του Σχεδίου “Δείκτες Εκπαίδευσης Χωρίς Αποκλεισμούς Λόγω Αναπηρίας Εν Καιρώ Ειρήνης” (2016) – καθώς συνδέεται με τη δημιουργία δεικτών που μετρούν την πρόοδο που πραγματοποιείται για μια εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς λόγω αναπηρίας – και το Πρόγραμμα Erasmus+ “Τεκμηριωμένη Εκπαίδευση + Παρακολούθηση Εργασίας” – λόγω της συμπαραγωγικής του προσέγγισης κατά την ανάπτυξη της έρευνας των ενδιαφερομένων μερών.

Μέρος μιας σειράς πέντε εθνικών εκθέσεων, η παρούσα έκθεση συμβάλλει σε μία γενική επισκόπηση των τρεχόντων νομικών, πολιτικών, και σχολικών πρακτικών που ισχύουν στο [Βέλγιο](#), τη [Βουλγαρία](#), την [Ελλάδα](#), την [Ισπανία](#), και την [Πορτογαλία](#). Μπορείτε να βρείτε μια συγκριτική ανάλυση αυτών των εθνικών εκθέσεων στο άρθρο “Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς: Υλοποιώντας το Άρθρο 24”.

Νομικό Πλαίσιο

α. Διεθνές Δίκαιο για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα

Η Ελλάδα έχει υπογράψει (1990) και επικυρώσει (1993) τη Διεθνή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού.

Η Ελλάδα έχει επίσης υπογράψει και επικυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση για τα Άτομα με Αναπηρία, το 2007 και 2012 αντιστοίχως.

Ανάμεσα στις δεσμεύσεις της Ελλάδας στα πλαίσια των Άρθρων 7 και 24 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα Άτομα με Αναπηρία (UNCRPD) είναι και η εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς για τα παιδιά και νέα άτομα με αναπηρίες.

β. Εθνικό δίκαιο και εκπαιδευτικές πολιτικές

Η έκθεση της Ελληνικής Εθνικής Επιτροπής της UNICEF του 2016 με τίτλο “Η Κατάσταση των Παιδιών στην Ελλάδα” παρέχει σημαντικές πληροφορίες ως προς το θεσμικό πλαίσιο γύρω από τα δικαιώματα και την προστασία των παιδιών σε εθνικό επίπεδο.

Η Παράγραφος 5, Άρθρο 2, του Νόμου 3699/2008 (ΦΕΚ 199 Α/2-10-2008) προβλέπει ότι οι μαθητές με αναπηρίες θα πρέπει να μπορούν να έχουν πρόσβαση στα γενικά σχολεία. Εξασφαλίζεται η πρόσβαση στις εγκαταστάσεις, καθώς και η πρόσβαση σε ηλεκτρονικό υλικό και ιστοσελίδες: “τη διασφάλιση της πλήρους προσβασιμότητας των μαθητών με αναπηρία και με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, καθώς και των εκπαιδευτικών ή/και γονέων και κηδεμόνων με αναπηρία, στις υποδομές (κτιριακές, υλικοτεχνικές συμπεριλαμβανομένων των ηλεκτρονικών), τις υπηρεσίες και τα αγαθά που διαθέτουν”.

Η εφαρμογή των αρχών του “Σχεδιασμού για Όλους” για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας όλων των ατόμων με αναπηρίες είναι υποχρεωτική όσον αφορά τόσο στο σχεδιασμό του εκπαιδευτικού προγράμματος και του εκπαιδευτικού υλικού όσο και στην επιλογή οποιουδήποτε είδους εξοπλισμού (συμβατικού και ηλεκτρονικού) και κτιριακών υποδομών και στην ανάπτυξη όλων των πολιτικών και διαδικασιών των Σχολικών Μονάδων Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης (ΣΜΕΑΕ) και των Κέντρων Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ).

Ο Νόμος 4368/21.02.2016 (Άρθρο 82) προάγει την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και δίνει έμφαση στα εξής:

- την ανάγκη εκπαίδευσης όλων των μαθητών με αναπηρίες σε τάξεις γενικής αγωγής και εκπαίδευσης, μαζί με τους συμμαθητές τους χωρίς αναπηρίες,
- την ανάγκη συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών γενικής αγωγής και εκπαίδευσης και των εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης,
- την ανάγκη εφαρμογής διαφοροποιημένης διδασκαλίας εντός της γενικής αγωγής και εκπαίδευσης,
- την ανάγκη εφαρμογής προγραμμάτων συνεκπαίδευσης για μαθητές από γενικά και ειδικά σχολεία.

Το Προεδρικό Διάταγμα υπ' αριθμόν 72877/Δ3/17.10.2016 προβλέπει περαιτέρω τη στενή συνεργασία μεταξύ ειδικών και γενικών σχολείων. Ανάμεσα στους στόχους του είναι και η προετοιμασία της ομαλής μετάβασης από ειδικές σε γενικές σχολικές ρυθμίσεις για κάποιους μαθητές με αναπηρίες.

Η παροχή δωρεάν παιδείας σε όλους τους πολίτες και σε όλα τα επίπεδα του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος αποτελεί συνταγματική αρχή του Ελληνικού Κράτους.

Ο κεντρικός διοικητικός φορέας του εθνικού εκπαιδευτικού συστήματος είναι το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, και Θρησκευμάτων, το οποίο επιβλέπει επίσης την αξιολόγηση και τις υπηρεσίες στήριξης των μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ).

Ο Νόμος 3699/2008 εισήγαγε τη διάταξη περί της υποχρεωτικής εκπαίδευσης για μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ ως αναπόσπαστο μέρος της δωρεάν δημόσιας εκπαίδευσης.

Το Άρθρο 3 του προαναφερθέντος νόμου ορίζει ως μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ τα άτομα που αντιμετωπίζουν σημαντικές μαθησιακές δυσκολίες καθ' όλη τη διάρκεια ή για μια περίοδο της σχολικής τους ζωής λόγω αισθητηριακών, διανοητικών, γνωστικών, ή αναπτυξιακών προβλημάτων ή λόγω ψυχικών ή νευροψυχολογικών διαταραχών που επηρεάζουν την πορεία της σχολικής προσαρμογής και επιμόρφωσής τους.

Τα άτομα με χαμηλές επιδόσεις και με μαθησιακές δυσκολίες που οφείλονται σε εξωτερικούς παράγοντες, όπως γλωσσικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, δε συγκαταλέγονται στους μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ. Μαθητές με σύνθετες γνωστικές, συναισθηματικές, και κοινωνικές δυσκολίες, με παραβατική συμπεριφορά λόγω κακοποίησης, παραμέλησης ή εγκατάλειψης από τους γονείς, ή ενδοοικογενειακής βίας, και με μία ή περισσότερες ειδικές διανοητικές ικανότητες και ταλέντα θεωρείται ότι έχουν ΕΕΑ.

Για τη διασφάλιση της ισότητας και της ποιοτικής εκπαίδευσης, οι μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ λαμβάνουν εκπαίδευση με προτεραιότητα στα γενικά μαθήματα, με ή χωρίς στήριξη. Αν αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες, τότε παρακολουθούν ειδικά σχολεία.

Ειδικότερα, οι μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ εκπαιδεύονται βάσει των ακόλουθων ρυθμίσεων:

1. Σε τάξεις γενικής εκπαίδευσης

- Για μαθητές με ήπιες μαθησιακές δυσκολίες, με υποστήριξη από το δάσκαλο της τάξης, ο οποίος συνεργάζεται κατά περίπτωση με τα Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) και σχολικούς συμβούλους γενικής και ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.
- Με παράλληλη εξατομικευμένη υποστηρικτική συνεκπαίδευση, που παρέχεται από δάσκαλο ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης. Αυτή η μορφή εκπαίδευσης παρέχεται σε μαθητές που μπορούν να παρακολουθήσουν το πρόγραμμα σπουδών της τάξης με την κατάλληλη εξατομικευμένη υποστήριξη, και σε μαθητές με πιο σοβαρές ΕΕΑ εφόσον δεν υπάρχει άλλη ρύθμιση ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης (ειδικό σχολείο, τάξη χωρίς αποκλεισμούς) στην περιοχή τους ή όταν η παράλληλη υποστήριξη καθίσταται απαραίτητη – βάσει έκθεσης του ΚΕΔΔΥ – λόγω των ΕΕΑ του μαθητή.
- Από τον δάσκαλο ενσωμάτωσης, ο οποίος μπορεί να υποστηρίζει έναν ή περισσότερους μαθητές στην τάξη σε συνεργασία με τον δάσκαλο της τάξης (Νόμος 4368/2016, άρθρο 82). Ο δάσκαλος ενσωμάτωσης μπορεί επίσης να υποστηρίζει τους μαθητές σε ξεχωριστή αίθουσα (τάξη ενσωμάτωσης) λαμβάνοντας υπόψη τις ΕΕΑ τους, με σκοπό τη μελλοντική τους ενσωμάτωση στην τάξη γενικής αγωγής και εκπαίδευσης. Οι τάξεις ενσωμάτωσης προσφέρουν δύο είδη εκπαιδευτικών προγραμμάτων:
 - Κοινό και εξειδικευμένο πρόγραμμα, ως και 15 ώρες την εβδομάδα, και
 - Πρόγραμμα ειδικής ομάδας ή εξατομικευμένο πρόγραμμα διευρυνμένου χρονοδιαγράμματος για μαθητές με πιο σοβαρές ΕΕΑ.

Οι μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ (εκτός συγκεκριμένων μαθησιακών δυσκολιών) κατανέμονται στις τάξεις της ίδιας βαθμίδας ώστε να μην είναι πάνω από ένας (1) στην ίδια τάξη. Αν αυτό δεν είναι δυνατό, τότε ο αριθμός των μαθητών στην τάξη μπορεί να μειωθεί σε τρεις λιγότερους από τον μέγιστο επιτρεπτό αριθμό. Ο αριθμός των μαθητών με συγκεκριμένες μαθησιακές δυσκολίες που παρακολουθούν μία τάξη γενικής εκπαίδευσης δεν μπορεί να ξεπερνά τους τέσσερις (4). Αν αυτό δεν είναι δυνατό, και δε λειτουργούν τάξεις ενσωμάτωσης στο σχολείο, τότε ο συνολικός αριθμός των μαθητών στην τάξη μπορεί να μειωθεί κατά τρία (3) άτομα (Νόμος 4452/2017, Άρθρο 11).

2. Σε ειδικά σχολεία, όταν οι μαθητές αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες στην παρακολούθηση τάξεων γενικής εκπαίδευσης ή τάξεων ενσωμάτωσης. Σύμφωνα με το Νόμο 4386/2016 (Άρθρο 82), τα ειδικά και γενικά σχολεία μπορούν να εφαρμόζουν προγράμματα συνεκπαίδευσης για την προαγωγή της ενσωμάτωσης και των ίσων ευκαιριών στην εκπαίδευση, για την ανάπτυξη των γνωστικών, μαθησιακών, συναισθηματικών, και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ, και για την ανάπτυξη της ευαισθητοποίησης των μαθητών γενικής αγωγής και εκπαίδευσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, διαφορετικότητας, σεβασμού, και ανθρώπινης αξιοπρέπειας.
3. Σε σχολεία ή τμήματα που λειτουργούν ως αυτόνομες μονάδες ή παραρτήματα άλλων σχολείων σε νοσοκομεία, κέντρα αποκατάστασης, σωφρονιστικά ιδρύματα ανηλίκων, ή ιδρύματα χρονικών παθήσεων, υπό την προϋπόθεση ότι οι μαθητές με αναπηρίες και ΕΕΑ διαμένουν εντός αυτών.
4. Κατ' οίκον διδασκαλία, εφόσον οι μαθητές δεν μπορούν να παρακολουθήσουν το σχολείο λόγω βραχυπρόθεσμων ή μακροπρόθεσμων προβλημάτων υγείας.

Όσον αφορά στις εκπαιδευτικές πολιτικές σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς και τα παιδιά με διανοητικές αναπηρίες, είναι σημαντικό να αναφερθεί ότι ο κεντρικός διοικητικός φορέας του κράτους για το εκπαιδευτικό σύστημα είναι το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, και Θρησκευμάτων, το οποίο επιβλέπει επίσης την αξιολόγηση και τις υπηρεσίες στήριξης των μαθητών με αναπηρίες.

Σε κάποιες περιοχές της Ελλάδας (Στερεά Ελλάδα) προσφέρονται περιορισμένες υπηρεσίες εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς λόγω έλλειψης πόρων. Η διοίκηση της εκπαίδευσης ανατίθεται στις γενικές αρχές του προαναφερθέντος Υπουργείου, οι οποίες με τη σειρά τους την αναθέτουν σε ειδικές αρχές, π.χ. τη Γενική Διεύθυνση Σπουδών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, η οποία χωρίζεται σε διαφορετικά γραφεία, όπως τη Διοίκηση Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης, την Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, κλπ.

Ορισμένες δημόσιες υπηρεσίες υπάγονται απευθείας στο Υπουργείο και συμβάλλουν στην επιτέλεση της λειτουργίας του. Σε αυτές περιλαμβάνεται το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), το οποίο δημιουργήθηκε το 2011, όπως τροποποιήθηκε και τέθηκε σε ισχύ μέσω του Νόμου 3966. Τα σχολεία διοικούνται απευθείας από τις τοπικές εκπαιδευτικές αρχές, με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης να συντονίζουν και να επιβλέπουν τα σχολεία που ανήκουν στις περιοχές ευθύνης τους. Επιπροσθέτως, οι Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης επιβλέπουν την εφαρμογή της εθνικής εκπαιδευτικής πολιτικής σε περιφερειακό επίπεδο.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν περιφερειακές εκπαιδευτικές πολιτικές, καθώς ο εθνικός νόμος 36699/2008 περιλαμβάνει όλες τις πολιτικές. Το εκπαιδευτικό σύστημα της Ελλάδας είναι κεντροποιημένο.

Ο Νόμος 3879/2010 (Άρθρο 26, ενότητες 1α και 1β) (ΦΕΚ 163 Α/2010) εισήγαγε τις «Ζώνες Εκπαιδευτικής Προτεραιότητας» (ΖΕΠ), ακόμα ένα μέτρο που εφαρμόζεται από το 2010 (Νόμος 3879/2010) από το Υπουργείο Παιδείας, και θεωρείται ότι συμβάλλει θετικά στην καταπολέμηση του διαχωρισμού και των επακόλουθων συνεπειών του σε ορισμένα σχολεία. Περιλαμβάνει διατάξεις στρατηγικού σχεδιασμού που λαμβάνει υπόψη τα κοινωνικοοικονομικά φράγματα στη μάθηση. Η εφαρμογή των ΖΕΠ στοχεύει γενικότερα στην προαγωγή της ισότιμης ενσωμάτωσης στο εκπαιδευτικό σύστημα (ιδιαίτερα στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) μαθητών από περιοχές με χαμηλούς εκπαιδευτικούς και κοινωνικοοικονομικούς δείκτες, υψηλά επίπεδα εγκατάλειψης του σχολείου και χαμηλή πρόσβαση σε ανώτερη εκπαίδευση.

γ. Εθνική Χρηματοδότηση της Παιδείας

Τα δημόσια σχολεία χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το Ελληνικό Κράτος μέσω του Τακτικού Προϋπολογισμού και του Προγράμματος Επενδύσεων του Δημοσίου. Οι περιφερειακές αρχές εφαρμόζουν επιχειρησιακά προγράμματα για τη χρηματοδότηση ειδικών έργων υποδομών σε περιφερειακό επίπεδο. Ο ετήσιος προϋπολογισμός του Υπουργείου Παιδείας παρέχει πόρους στις τοπικές εκπαιδευτικές αρχές σύμφωνα με τις ανάγκες τους.

Οι διευθυντές των τοπικών εκπαιδευτικών αρχών αναλαμβάνουν τη διαχείριση αυτών των πόρων και τον κατάλληλο καταμερισμό τους στα σχολεία. Καλύπτουν επίσης τα επιπλέον έξοδα για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των σχολείων της περιοχής τους. Τα λειτουργικά κόστη των σχολείων πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης καλύπτονται από τις σχολικές επιτροπές που έχουν οριστεί σε τοπικό επίπεδο.

Η εκπαίδευση για μαθητές με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) σε γενικά και ειδικά σχολεία χρηματοδοτείται. Οι ειδικές υποστηρικτικές υπηρεσίες χρηματοδοτούνται από την κυβέρνηση και από Ευρωπαϊκά προγράμματα. Διατίθεται δωρεάν δημόσια παιδεία σε όλους τους μαθητές με ΕΕΑ, καθώς και δωρεάν υπηρεσίες για διαδικασίες διάγνωσης, αξιολόγησης, συμβουλευτικής, και διευκόλυνσης, όπως η διερμηνεία της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας. Οι πολιτικές ενσωμάτωσης στηρίζονται από το Εθνικό Πρόγραμμα Επενδύσεων και τα προγράμματα ΕΣΠΑ 2014-2020 (Εταιρικό Σύμφωνο 2014-2020).

Τα τελευταία χρόνια, η στρατηγική δομή του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) έχει εφαρμόσει αρκετές διακριτικές δράσεις εντός του επιχειρησιακού προγράμματος “Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού στην Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση” του προγράμματος ΕΣΠΑ 2014-2020, το οποίο χρηματοδοτείται από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ελληνικό Δημόσιο.

Ο σχεδιασμός περιλαμβάνει τη στήριξη της ενσωμάτωσης των μαθητών από ευάλωτες κοινωνικές ομάδες στα δημοτικά σχολεία, την ενισχυτική διδασκαλία στη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, προγράμματα στήριξης μαθητών με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ, ένα πρόγραμμα εξατομικευμένης στήριξης μαθητών με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ, την καθιέρωση ενός νέου ενιαίου προγράμματος για τα δημοτικά σχολεία, και τη στήριξη της προσχολικής εκπαίδευσης.

Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς

α. Πώς είναι οργανωμένη η πρόσβαση στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση;

Η αξιολόγηση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών (ΕΕΑ) κάθε μαθητή πραγματοποιείται από:

- τα τοπικά Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ),
- τις Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ),
- τα εγκεκριμένα από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, και Θρησκευμάτων Ιατρο-παιδαγωγικά Κέντρα (ΙΠΚ) άλλων Υπουργείων,
- τα Σχολικά Δίκτυα Εκπαίδευσης και Υποστήριξης (ΣΔΕΥ).

Τα [Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης \(ΚΕΔΔΥ\)](#), οι Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης και τα εγκεκριμένα από το [Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, και Θρησκευμάτων](#) Ιατρο-παιδαγωγικά Κέντρα άλλων Υπουργείων παρέχουν διαγνώσεις για τον καθορισμό των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών. Ανάλογα με το είδος και το βαθμό των διαγνωσμένων ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών ενός μαθητή, τα ΚΕΔΔΥ συνιστούν την τοποθέτησή του στο κατάλληλο σχολείο. Παρέχουν επίσης υπηρεσίες υποστήριξης και καθοδήγησης στο γενικό σχολείο, καθορίζοντας στο μεταξύ τον χρόνο επαναξιολόγησης. Βάσει της ατομικής αξιολόγησης και της σύστασης των τοπικών ΚΕΔΔΥ, η εκπαίδευση ατόμων με αναπηρίες και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες μπορεί να λάβει χώρα σε γενικά σχολεία. Τα ΚΕΔΔΥ αξιολογούν μαθητές ως την ηλικία των 22 ετών.

Η αξιολόγηση πραγματοποιείται από μια πενταμελή διεπιστημονική επιτροπή, η οποία αποτελείται από έναν εκπαιδευτικό ατόμων με ειδικές ανάγκες (προσχολικής, πρωτοβάθμιας, και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης αντιστοίχως), έναν παιδίατρο με ειδίκευση στην παιδιατρική νευρολογία ή έναν νευρολόγο με ειδίκευση στην παιδιατρική νευρολογία, έναν κοινωνικό λειτουργό, έναν ψυχολόγο, και έναν ψυχοθεραπευτή. Έχει ολοκληρωθεί η διαβούλευση πάνω σε νομοσχέδιο, το οποίο αναμένεται να ψηφιστεί στα τέλη Απριλίου του 2018. Ο νέος νόμος θα αναδιαμορφώσει εξολοκλήρου τον τομέα της εκπαίδευσης, καταργώντας το θεσμό των σχολικών συμβούλων, μετατρέποντας τα ΚΕΔΔΥ σε ΚΕΣΥ (Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης), τα οποία θα προσανατολίζονται περισσότερο προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, και ιδρύοντας νέες δομές (π.χ. Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Κέντρα Εκπαίδευσης για την Αειφορία).

Ο βασικός στόχος αυτών των νέων δομών είναι η στήριξη των καθημερινών πρακτικών της σχολικής κοινότητας μέσω ενός περισσότερο λειτουργικού και ευέλικτου πλαισίου, η υλοποίηση του οράματος ενός δημόσιου, δημοκρατικού, συνεργατικού σχολείου, και η ενίσχυση της κοινωνικής του ταυτότητας.

Οι ΕΔΕΑΥ λειτουργούν στα γενικά σχολεία ως μέρος του Σχολικού Δικτύου Εκπαίδευσης και Υποστήριξης (ΣΔΕΥ). Αποτελούν πρωτοβάθμιους φορείς διάγνωσης, εκπαιδευτικής αξιολόγησης, και υποστήριξης των ΕΕΑ μαθητών (Νόμος 4115/2013). Αποτελούνται από τον επικεφαλής εκπαιδευτικό της σχολικής μονάδας, τον εκπαιδευτικό για άτομα με ειδικές ανάγκες του σχολείου, έναν ψυχολόγο από το τοπικό ΣΔΕΥ, και έναν κοινωνικό λειτουργό από το τοπικό ΣΔΕΥ. Οι ΕΔΕΑΥ:

- αξιολογούν τις ΕΕΑ των μαθητών και τα εμπόδια στην εκπαίδευση,
- ετοιμάζουν διαφοροποιημένα προγράμματα εκμάθησης σε συνεργασία με τον δάσκαλο γενικής αγωγής και εκπαίδευσης,
- αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες των μαθητών στη χρήση των πόρων που είναι διαθέσιμοι στο σχολείο, στο σπίτι, ή στην τοπική κοινότητα,
- επιβλέπουν την εφαρμογή του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος,
- αναπτύσσουν προγράμματα παρέμβασης στην προσχολική εκπαίδευση.

Αν κάποιος μαθητής συνεχίζει να αντιμετωπίζει δυσκολίες στην μάθηση, στην συμπεριφορά ή στην σχολική ένταξη παρά την υποστήριξη που έχει λάβει από τη σχολική μονάδα, η ΕΔΕΑΥ μπορεί να τον παραπέμψει στο ΚΕΔΔΥ για να διαγνωστεί. Αν υπάρχουν εμφανείς ενδείξεις προβλημάτων ψυχικής υγείας, κακοποίησης, ή παραμέλησης από τους γονείς, τότε οι ΕΔΕΑΥ συνεργάζονται με τα ΙΠΚ, τις τοπικές δημόσιες υπηρεσίες σωματικής και ψυχικής υγείας, και τις δικαστικές αρχές.

Τα ΙΠΚ άλλων Υπουργείων μπορούν επίσης να προβούν σε αξιολόγηση και διάγνωση των ΕΕΑ μαθητών. Αν χρειάζεται να εφαρμοστεί Εξατομικευμένο Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα, το αναπτύσσει το τοπικό ΚΕΔΔΥ.

β. Η σχέση μεταξύ ειδικής και γενικής εκπαίδευσης

Η νομοθεσία εμπεριέχει ξεκάθαρα την ένταξη όλων των μαθητών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες (ΕΕΑ) στα γενικά σχολεία. Διάφορα μέτρα και οδηγίες ενσωματώνουν αυτό.

Η ίδρυση των τοπικών Κέντρων Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ), οι τάξεις ενσωμάτωσης, η παράλληλη υποστηρικτική συνεκπαίδευση, οι Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ), και τα Εξατομικευμένα Εκπαιδευτικά Προγράμματα αποτελούν μέρος της γενικής πολιτικής.

Σύμφωνα με το Νόμο 3699/2008, παρέχεται εκπαίδευση για μαθητές με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ από την ηλικία των 4 ως και 22 ετών, κυρίως στα γενικά σχολεία. Σύμφωνα με αυτόν το νόμο, η πρώτη επιλογή για την τοποθέτηση μαθητών με αναπηρίες ή/και ΕΕΑ είναι τα γενικά σχολεία, με ή χωρίς υποστήριξη (από το δάσκαλο γενικής αγωγής και εκπαίδευσης, από το δάσκαλο ενσωμάτωσης, ή από το δάσκαλο ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης με παράλληλη υποστηρικτική συνεκπαίδευση). Η συνολική διαδικασία ενσωμάτωσης ενός μαθητή με ΕΕΑ είναι αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ του ΚΕΔΔΥ, του γενικού σχολείου, της ΕΔΕΑΥ, και της οικογένειάς του.

Τα στοιχεία που συνθέτουν αυτή τη διαδικασία είναι τα Εξατομικευμένα Εκπαιδευτικά Προγράμματα των μαθητών, διαφοροποιημένες δραστηριότητες εκμάθησης και οι κατάλληλες προσαρμογές του εκπαιδευτικού υλικού και του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος, οι κατάλληλες υπηρεσίες, και συμβουλευτική, και τα μέσα που βοηθούν και στηρίζουν την επιτυχημένη ενσωμάτωση των μαθητών. Η εκπαίδευση ενσωμάτωσης των μαθητών με ΕΕΑ ολοκληρώνεται μέσω προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, τα οποία σχεδιάζονται σύμφωνα με τις ικανότητες και τις ανάγκες των μαθητών και στοχεύουν στην επαγγελματική αποκατάστασή τους.

Η εκπαίδευση των μαθητών με σοβαρές δυσκολίες που δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τάξεις γενικής αγωγής και εκπαίδευσης ή τάξεις ενσωμάτωσης πραγματοποιείται σε ειδικές σχολικές μονάδες (ειδικά Νηπιαγωγεία, ειδικά Δημοτικά, ειδικά Γυμνάσια, ειδικά Λύκεια, ειδικές ενιαίες κατώτερες και ανώτερες σχολές επαγγελματικής κατάρτισης, και ειδικά εργαστήρια επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης – ΕΕΕΕΚ), ανάλογα με την ηλικία, τις ικανότητες, και τις ΕΕΑ του μαθητή. Αφού αξιολογήσουν τις ΕΕΑ των μαθητών, τα ΚΕΔΔΥ συνιστούν την κατάλληλη σχολική δομή.

Είτε σε γενικό είτε σε ειδικό σχολείο, οι μαθητές παρακολουθούν ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα ανάλογα με τις ΕΕΑ τους, για όσο διάστημα χρειάζεται ή και για ολόκληρη τη σχολική ζωή τους.

Τα ειδικά σχολεία προσφέρουν επίσης προγράμματα παρέμβασης, όπως εργασιοθεραπεία, λογοθεραπεία, φυσιοθεραπεία, και οποιοσδήποτε άλλης υπηρεσίες που διασφαλίζουν την ίση μεταχείριση, την αξιολόγηση, και την παιδαγωγική και ψυχολογική υποστήριξη.

γ. Προγράμματα κατάρτισης εκπαιδευτικών ως προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Σύμφωνα με τη νομοθεσία, διατίθεται ενδοϋπηρεσιακή κατάρτιση για τους εκπαιδευτικούς στην Ελλάδα (Νόμος 1566/1985, ΦΕΚ 167 Α). Ο νόμος αυτός αποτελεί το κύριο σκέλος της νομοθεσίας που αφορά στην κατάρτιση των εκπαιδευτικών. Ωστόσο θα πρέπει να επισημανθεί ότι υπάρχει και ένα τμήμα της νομοθεσίας που συνδέει την κατάρτιση των εκπαιδευτικών με την ανάγκη προαγωγής θετικών στάσεων προς όλους τους μαθητές. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η κατάρτιση των εκπαιδευτικών οργανώνεται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ), το οποίο αποτελεί τον επίσημο σύμβουλο του Υπουργείου Παιδείας σε θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Το ΙΕΠ αναπτύσσει τα εθνικά προγράμματα σπουδών, συγγράφει την πλειοψηφία των σχολικών βιβλίων που χρησιμοποιούνται στην πρωτοβάθμια και τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, εγκρίνει οποιοδήποτε εκπαιδευτικό υλικό, διεξάγει παιδαγωγικές έρευνες, και συμμετέχει ενεργά στην κατάρτιση εκπαιδευτικών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης – για παράδειγμα, την προηγούμενη χρονιά το ΙΕΠ έθεσε σε εφαρμογή το πρόγραμμα αναθεώρησης και ανάλυσης πολιτικής Χώρας – Ελλάδα 18 Διαπιστώσεις της Σύστασης του Οργανισμού με τίτλο “Ανάπτυξη Υποστηρικτικών Δομών για την Ένταξη και Συμπερίληψη στην Εκπαίδευση των Μαθητών με Αναπηρία ή/και Ειδικές Εκπαιδευτικές Ανάγκες”, το οποίο συμπεριλαμβάνει αρκετά στοιχεία κατάρτισης των εκπαιδευτικών. Τα ΚΕΔΔΥ ηγούνται επίσης δραστηριοτήτων υποστήριξης, ενημέρωσης, και ευαισθητοποίησης για εκπαιδευτικούς, γονείς, και την ευρύτερη κοινωνία.

Οι σχολικοί σύμβουλοι όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης οργανώνουν και εφαρμόζουν συναντήσεις κατάρτισης (παιδαγωγικές συναντήσεις, συνέδρια, και σεμινάρια) για τους εκπαιδευτικούς των σχολείων της περιοχής τους, σύμφωνα με το Άρθρο 14 του Προεδρικού Διατάγματος 201/1998 (ΦΕΚ 161 Α/1998), το Άρθρο 12 του Προεδρικού Διατάγματος 200/1998 (ΦΕΚ 161 Α/1998), και την Υπουργική Απόφαση υπ’ αριθμόν Φ.353.1/324/105657/Δ1/16-10-2002 (ΦΕΚ 1340 Β/2002). Ένα από τα κεντρικά θέματα της κατάρτισης είναι η διαφοροποιημένη διδασκαλία και η ανταπόκριση στην ποικιλομορφία των μαθητών.

δ. Προγράμματα/Υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης

Ο Νόμος 3699/2008 (ΦΕΚ 199 Α/2008) αναφέρει ότι οι τοπικές ειδικές σχολικές μονάδες πραγματοποιούν συστηματικές παρεμβάσεις κατά την προσχολική ηλικία, μέσω της ανάπτυξης τάξεων έγκαιρης παρέμβασης (Άρθρο 2, Παράγραφος 6γ). Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο, οι τάξεις έγκαιρης παρέμβασης θα λειτουργούν σε ειδικά Νηπιαγωγεία για την υποστήριξη παιδιών ως επτά (7) ετών (Άρθρο 8, Παράγραφος 1α). Τα ΚΕΔΔΥ είναι επισήμως υπεύθυνα για την προετοιμασία και τη στήριξη των προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης (Υπουργική Απόφαση Γ6/4494/01, ΦΕΚ 1503 Β).

Οι Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ) που λειτουργούν στα γενικά σχολεία είναι επίσης υπεύθυνες για την ανάπτυξη παρόμοιων προγραμμάτων σε συνεργασία με τις τοπικές παιδιατρικές υπηρεσίες και τα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα (ΙΠΚ). Οργανώνουν επίσης προγράμματα κατάρτισης για γονείς μαθητών ηλικίας έως έξι (6) ετών, σε συνεργασία με τις υπηρεσίες του δήμου.

Αναμένεται ότι διυπουργικές συνεργασίες (Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Υγείας, Υπουργείο Εργασίας) θα προάγουν επίσης την εφαρμογή προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης. Παρέχεται φροντίδα σε παιδιά 0 ως 6 ετών από κρατικούς φορείς (π.χ. Υπουργείο Υγείας, Κοινωνική Πρόνοια, Υπουργείο Δικαιοσύνης, Υπουργείο Παιδείας, Υπουργείο Εργασίας), καθώς και από ιδιωτικούς φορείς (ιδρύματα, μη κυβερνητικοί οργανισμοί κλπ.).

Κάθε ένας από τους προαναφερθέντες φορείς έχει τους δικούς του κανόνες λειτουργίας και προσφέρει υπηρεσίες σε διαφορετικές ηλικιακές ομάδες (0-4 ετών, 2-6 ετών, ή 0-6 ετών). Τα ΚΕΔΔΥ είναι επισήμως υπεύθυνα για την προετοιμασία και τη στήριξη των προγραμμάτων έγκαιρης παρέμβασης (Υπουργική Απόφαση Γ6/4494/01, ΦΕΚ 1503 Β). Στην Ελλάδα, είναι κυρίως Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί (ΜΚΟ) και ιδιωτικές πρωτοβουλίες που προσφέρουν υπηρεσίες έγκαιρης παρέμβασης.

ε. Συμμετοχή των γονέων

Μια πλειάδα νομικών και κανονιστικών διατάξεων ορίζει ως υποχρεωτική τη συμμετοχή των οικογενειών των μαθητών σε κάθε στάδιο εκπαίδευσης και σπουδών. Το νομικό σύστημα για τη γονική συμμετοχή στην εκπαίδευση θεσπίστηκε με τον εκπαιδευτικό Νόμο 1566/1985 (ΦΕΚ Α 167/85), και τροποποιήθηκε μερικώς από την Παράγραφο 51 του Νόμου 4415/2016 (ΦΕΚ 159 Α/2016).

Δημιουργήθηκαν τα ακόλουθα συμβούλια και επιτροπές στα οποία συμμετέχουν εκπρόσωποι των συλλόγων γονέων ως μέλη (Νόμος 1566/1985, Άρθρο 52): Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας, Περιφερειακό Συμβούλιο Παιδείας, Δημοτική Επιτροπή Παιδείας, Σχολικό Συμβούλιο, Σχολική Επιτροπή. Προϋπόθεση για τη συμμετοχή γονέων στα ανωτέρω συμβούλια και επιτροπές είναι η σύσταση και η λειτουργία συλλόγων γονέων ως επίσημων νομικών φορέων. Σύμφωνα με τον ίδιο νόμο (Άρθρο 53), οι γονείς των μαθητών κάθε σχολείου του κράτους συνιστούν ένα σύλλογο γονέων. Οι γονείς των παιδιών με αναπηρίες έχουν το δικαίωμα να ερωτώνται και να συμμετέχουν σε αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά τους.

Άρθρα 5 και 6 του Νόμου 3699/2008: Η αξιολόγηση των αναγκών κάθε παιδιού πραγματοποιείται από τη διεπιστημονική ομάδα του ΚΕΔΔΥ, η οποία συνεργάζεται στενά με την οικογένεια του κάθε παιδιού. Αναπτύσσονται εξατομικευμένα προγράμματα εκπαίδευσης για κάθε παιδί με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στα οποία συνεισφέρουν η διεπιστημονική ομάδα του ΚΕΔΔΥ, οι δάσκαλοι και οι γονείς του παιδιού. Οι γονείς ή νόμιμοι κηδεμόνες του παιδιού καλούνται από τις αρμόδιες αρχές κατά το σχεδιασμό του εξειδικευμένου προγράμματος εκπαίδευσης.

Ορίζεται επίσης η σχέση μεταξύ των δασκάλων ενσωμάτωσης και των γονέων, και σημειώνεται ότι “κάνοντας μαθητής δεν αποκλείεται από το τμήμα ένταξης, αν οι γονείς του επιθυμούν τη φοίτηση του σε αυτό, ακόμα κι αν δεν υπάρχει διάγνωση από επίσημη διαγνωστική υπηρεσία” (Υπουργική Απόφαση 27922/Γ6/07, ΦΕΚ 449 Β/2007). Σύμφωνα με το Νόμο 3699/2008, παράγραφο 7 (ΦΕΚ 199 Α/2008), το κίνημα αναπήρων και οι γονείς/κηδεμόνες των ατόμων με αναπηρίες έχουν μεγαλύτερο δικαίωμα λόγου πάνω στο σχεδιασμό και την εφαρμογή της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης – για παράδειγμα, η Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία συμμετέχει στο Εθνικό Συμβούλιο Παιδείας.

Η Υπουργική Απόφαση Γ6/102357 δηλώνει ότι οι γονείς παιδιών με αναπηρία έχουν το δικαίωμα να κάνουν έκκληση για την ένταξη του παιδιού τους σε ειδικό σχολείο. Το δικαίωμα των γονέων να επιλέξουν ελεύθερα σχολείο για το παιδί τους δε ρυθμίζεται στην πραγματικότητα, αλλά είναι κοινή πρακτική.

στ. Αξιολόγηση και έλεγχος ποιότητας

Η αποτελεσματικότητα της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς παρακολουθείται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, την Αρχή Διασφάλισης της Ποιότητας στην Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση (ΑΔΙΠΠΔΕ), την Αρχή Διασφάλισης και Πιστοποίησης της Ποιότητας στην Ανώτατη Εκπαίδευση (ΑΔΙΠ), τα ΚΕΔΔΥ, τις ΕΔΕΑΥ, και τους σχολικούς συμβούλους.

Ζ. Η έννοια των εύλογων προσαρμογών

Οι τάξεις ενσωμάτωσης και τα παράλληλα προγράμματα υποστήριξης στελεχώνονται από εκπαιδευτικούς πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με ειδίκευση στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση. Σε περίπτωση που δεν υπάρχει επαρκές προσωπικό για τις Τάξεις Ενσωμάτωσης, τότε προσλαμβάνονται εκπαιδευτικοί γενικής αγωγής και εκπαίδευσης, υπό την προϋπόθεση ότι θα παρακολουθήσουν υποχρεωτικά μαθήματα κατάρτισης στην Ειδική Αγωγή και Εκπαίδευση, τα οποία θα υλοποιούνται από τις αρμόδιες εκπαιδευτικές αρχές που είναι υπεύθυνες για την οργάνωση προγραμμάτων κατάρτισης εκπαιδευτικών.

Σε μαθητές που δεν είναι αυτοεξυπηρετούμενοι και πηγαίνουν σε γενικά σχολεία ή Τάξεις Ενσωμάτωσης παρέχεται υποστήριξη από Ειδικό Βοηθητικό Προσωπικό ανάλογα με τις αναπηρίες και τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους ή από τον σχολικό νοσοκόμο κατόπιν γνωμάτευσης από κρατικό νοσοκομείο. Για θέματα εκπαιδευτικής υποστήριξης είναι απαραίτητη η συνεργασία μεταξύ του δασκάλου της τάξης και των σχολικών συμβούλων γενικής και ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Διαθεσιμότητα υποστηρικτικού υλικού, εκπαιδευτικών, και ερευνητικών κέντρων

α. Διαθεσιμότητα υποστηρικτικού υλικού

Τα προγράμματα σπουδών αναπτύσσονται σε κεντρικό επίπεδο από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής και ισχύουν για όλα τα σχολεία σε όλες τις σχολικές μονάδες στη χώρα, στην αντίστοιχη εκπαιδευτική βαθμίδα.

Η οργάνωση των προγραμμάτων σπουδών και η προετοιμασία των σχολικών βιβλίων βασίζεται στο Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, το οποίο στοχεύει σε μια διαθεματική προσέγγιση της γνώσης.

Με την Υπουργική Απόφαση 21072β/Γ2/28-2-2003 (ΦΕΚ 304 Β/2003) θεσπίζεται το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών, το οποίο αποτελεί μια ενιαία προσέγγιση για τα προγράμματα σπουδών της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με το Νόμο 3699/2008 (ΦΕΚ 199 Α/2008), αναπτύσσονται Εξατομικευμένα Προγράμματα Εκπαίδευσης για κάθε παιδί με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, στα οποία συνεισφέρει η διεπιστημονική ομάδα του ΚΕΔΔΥ.

Κάποια παραδείγματα καλής πρακτικής σε αυτό το πεδίο είναι τα εξής:

- Η ανάπτυξη της πανελληνίας βάσης δεδομένων MySchool, η οποία υποστηρίζει τις καθημερινές δραστηριότητες της προσχολικής, πρωτοβάθμιας, και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (γενικής και ειδικής) και την επικοινωνία με το Υπουργείο Παιδείας. Αποτελεί το βασικό εργαλείο για τη διοίκηση του προσωπικού, τη διαχείριση των μαθητών, τις τάξεις, τους βαθμούς, και τις καθημερινές σχολικές δραστηριότητες.
- Η ανάπτυξη των ακόλουθων δύο βάσεων δεδομένων, οι οποίες χρηματοδοτήθηκαν στα πλαίσια του προγράμματος ΕΣΠΑ και σκοπός τους είναι να λειτουργήσουν υποβοηθητικά στη διαδικασία τήρησης αρχείων και την παρακολούθηση της προόδου των μαθητών με αναπηρίες ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες: της βάσης δεδομένων ΗΦΑΙΣΤΟΣ (hfaistos.minedy.gov.gr) και της βάσης δεδομένων Αμερίας (amerias.edu.gr).

β. Διαθεσιμότητα εκπαιδευτικών/προσωπικού υποστήριξης

Οι εκπαιδευτικοί που εργάζονται στις τάξεις ενσωμάτωσης, την παράλληλη υποστήριξη, τα ειδικά σχολεία, ή τα Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) είναι:

- Απόφοιτοι πανεπιστημιακών τμημάτων με αντικείμενο την ειδική αγωγή και εκπαίδευση (προσχολική και πρωτοβάθμια εκπαίδευση),
- Απόφοιτοι πανεπιστημιακών τμημάτων με αντικείμενο τη γενική αγωγή και εκπαίδευση (πρωτοβάθμια εκπαίδευση) ή άλλους τομείς όπως η φιλολογία, τα μαθηματικά, ή η φυσική (δευτεροβάθμια εκπαίδευση), με περαιτέρω εξειδίκευση στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση, η οποία πιστοποιείται από:
 - Διδακτορικό στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση ή στη σχολική ψυχολογία,
 - Μεταπτυχιακές σπουδές στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση ή στη σχολική ψυχολογία,
 - Διετές πρόγραμμα μετεκπαίδευσης στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση,
 - Πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με τουλάχιστον πέντε έτη αποδεδειγμένης εμπειρίας σε μονάδες ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί φυσικής αγωγής θεωρείται ότι πληρούν τα προσόντα εργασίας στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση αν η βασική ειδικότητα που επέλεξαν στις προπτυχιακές σπουδές σχετίζεται με την ειδική αγωγή και εκπαίδευση.

Η εκπαίδευση σε εναλλακτικές μορφές επικοινωνίας θεωρείται επιπλέον προσόν για την τοποθέτηση των εκπαιδευτικών σε ειδικά σχολεία όπου πηγαίνουν μαθητές που έχουν αυτισμό.

Οι εκπαιδευτικοί γενικής αγωγής και εκπαίδευσης που εργάζονται σε ειδικά σχολεία και οι εκπαιδευτικοί που προσλαμβάνονται για να παρέχουν παράλληλη υποστήριξη χωρίς πρότερη κατάρτιση ή εξειδίκευση στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση εκπαιδεύονται από το κράτος. Το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, το οποίο αποτελεί τον επίσημο σύμβουλο του Υπουργείου Παιδείας σε θέματα πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, αναλαμβάνει την ευθύνη και το συντονισμό αυτού του είδους της μετεκπαίδευσης.

Οι εκπαιδευτικοί που χρειάζονται συμβουλευτικές υπηρεσίες σχετικά με θέματα εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς μπορούν να ζητήσουν τη βοήθεια του σχολικού συμβούλιου στην ειδική αγωγή και εκπαίδευση της περιοχής ή τα ΚΕΔΔΥ (Πηγή: ΙΕΕΕ – Ερωτηματολόγιο Ελλάδας για την Ενταξιακή Εκπαίδευση στην Προσχολική Ηλικία, σελίδα 4).

γ. Κέντρα συμβουλευτικής/Κέντρα γνώσης σχετικά με την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς

Τα Κέντρα Διαφοροδιάγνωσης, Διάγνωσης, και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ), τα οποία αποτελούν αποκεντρωμένες υπηρεσίες του Υπουργείου Παιδείας και ανήκουν στις Περιφερειακές Διευθύνσεις Εκπαίδευσης, αξιολογούν τις ΕΕΑ κάθε μαθητή. Τα ΚΕΔΔΥ προτείνουν το κατάλληλο σχολείο, παρακολουθούν την εξέλιξη του μαθητή, και αναπτύσσουν Εξατομικευμένα Εκπαιδευτικά Προγράμματα σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς και τους γονείς ή κηδεμόνες του μαθητή.

Προτείνουν επίσης τις απαραίτητες εργονομικές ρυθμίσεις για την καλύτερη πρόσβαση και παρακολούθηση στο σχολείο, και συνιστούν την εφαρμογή προγραμμάτων προσχολικής εκπαίδευσης όπου χρειάζεται.

Τα ΚΕΔΔΥ παρέχουν διαρκή υποστήριξη στους εργαζόμενους στα σχολεία και τους επαγγελματίες που συμμετέχουν στην εκπαιδευτική διαδικασία και την επαγγελματική κατάρτιση και οργανώνουν συμβουλευτικά προγράμματα για τους γονείς. Παρέχονται επίσης υπηρεσίες αξιολόγησης και υποστήριξης σε μαθητές που τις χρειάζονται από τα Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα (ΙΠΚ) άλλων Υπουργείων τα οποία είναι πιστοποιημένα από το Υπουργείο Παιδείας, Έρευνας, και Θρησκευμάτων.

Σχολικά Δίκτυα Εκπαίδευσης και Υποστήριξης (ΣΔΕΥ) – Επιτροπές Διαγνωστικής Εκπαιδευτικής Αξιολόγησης και Υποστήριξης (ΕΔΕΑΥ):

Οι ΕΔΕΑΥ λειτουργούν στα γενικά σχολεία ως μέρος των τοπικών ΣΔΕΥ, τα οποία αποτελούν συνεργασία μεταξύ των δημόσιων και ιδιωτικών σχολείων μιας περιοχής με την υποστήριξη του τοπικού ειδικού σχολείου. Στόχος των ΣΔΕΥ είναι η συνεργασία και η ενδυνάμωση των σχολικών μονάδων, η ενσωμάτωση των μαθητών με αναπηρίες και ΕΕΑ, και η στήριξη των τάξεων ενσωμάτωσης και της εξατομικευμένης παράλληλης υποστήριξης και κατ' οίκον διδασκαλίας (Νόμος 4115/2013).

Οι ΕΔΕΑΥ στηρίζουν τη λειτουργία των γενικών σχολείων ως πρωτοβάθμιοι φορείς διάγνωσης, εκπαιδευτικής αξιολόγησης και στήριξης των ΕΕΑ των μαθητών, και παροχής εκπαίδευσης (Νόμος 4115/2013), βάσει των Συμβάσεων του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού και τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία. Οι ΕΔΕΑΥ:

- αξιολογούν τις ΕΕΑ των μαθητών και τα εμπόδια στην εκπαίδευση,
- ετοιμάζουν διαφοροποιημένα προγράμματα εκμάθησης σε συνεργασία με τον δάσκαλο γενικής αγωγής και εκπαίδευσης,
- αντιμετωπίζουν τις δυσκολίες των μαθητών στη χρήση των πόρων που είναι διαθέσιμοι στο σχολείο, στο σπίτι, ή στην τοπική κοινότητα,
- παρακολουθούν την εφαρμογή του Εξατομικευμένου Εκπαιδευτικού Προγράμματος,
- αναπτύσσουν προγράμματα παρέμβασης στην προσχολική εκπαίδευση,
- οργανώνουν κοινές δραστηριότητες για μαθητές με αναπηρίες που παρακολουθούν ειδικά σχολεία και μαθητές χωρίς αναπηρίες που πηγαίνουν σε γενικά σχολεία.

Αν κάποιος μαθητής συνεχίζει να αντιμετωπίζει δυσκολίες μαθησιακές, συμπεριφορικές, ή κοινωνικής ενσωμάτωσης παρά την υποστήριξη που έχει λάβει από τη σχολική μονάδα, η ΕΔΕΑΥ μπορεί να τον παραπέμψει στο ΚΕΔΔΥ για να διαγνωστεί. Αν υπάρχουν εμφανείς ενδείξεις προβλημάτων ψυχικής υγείας, κακοποίησης, ή παραμέλησης από τους γονείς, τότε οι ΕΔΕΑΥ συνεργάζονται με τα ΙΠΚ, τις τοπικές δημόσιες ιατρικές υπηρεσίες και υπηρεσίες ψυχικής υγείας, και τις δικαστικές αρχές.

Έχει ολοκληρωθεί η διαβούλευση πάνω σε ένα νομοσχέδιο, το οποίο αναμένεται να ψηφιστεί στα τέλη Απριλίου του 2018. Ο νέος νόμος θα αναδιαμορφώσει εξολοκλήρου τον τομέα της εκπαίδευσης, καταργώντας το θεσμό των σχολικών συμβούλων, μετατρέποντας τα ΚΕΔΔΥ σε ΚΕΣΥ (Κέντρα Εκπαιδευτικής και Συμβουλευτικής Υποστήριξης), τα οποία θα προσανατολίζονται περισσότερο προς την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, και ιδρύοντας νέες δομές (π.χ. Περιφερειακά Κέντρα Εκπαιδευτικού Σχεδιασμού, Κέντρα Εκπαίδευσης για την Αειφορία). Ο βασικός στόχος αυτών των νέων δομών είναι η στήριξη των καθημερινών πρακτικών της σχολικής κοινότητας μέσω ενός περισσότερο λειτουργικού και ευέλικτου πλαισίου, η υλοποίηση του οράματος ενός δημόσιου, δημοκρατικού, συνεργειακού σχολείου, και η ενίσχυση της κοινωνικής του ταυτότητας.

ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΙΕ+

Ο Ευρωπαϊκός Σύλλογος Παρόχων Υπηρεσιών για Άτομα με Αναπηρίες (European Association of Service Providers for Persons with Disabilities – EASPD) αποτελεί ένα ευρύ Ευρωπαϊκό δίκτυο που εκπροσωπεί περίπου 17.000 υπηρεσίες από όλη την Ευρώπη και από όλο το φάσμα αναπηριών. Ο βασικός στόχος του EASPD είναι η προαγωγή της εξίσωσης των ευκαιριών για τα άτομα με αναπηρίες, μέσω αποτελεσματικών συστημάτων παροχής υπηρεσιών υψηλής ποιότητας. Το έργο του οργανισμού βασίζεται στους τρεις αλληλένδετους πυλώνες της Επιρροής (Ευρωπαϊκή Πολιτική), της Καινοτομίας (Έρευνα & Ανάπτυξη, καθώς και εφαρμογή διεθνών προγραμμάτων), και της Πληροφόρησης (για τα μέλη).

Η οργάνωση Inclusion Europe (Συμπεριληπτική Ευρώπη) διαθέτει 67 μέλη σε 37 χώρες της Ευρώπης. Η Inclusion Europe είναι η φωνή των ατόμων με διανοητικές αναπηρίες και των οικογενειών τους σε όλη την Ευρώπη. Από την ίδρυσή της το 1988, η Inclusion Europe πολεμά ώστε τα άτομα με διανοητικές αναπηρίες και οι οικογένειές τους να έχουν ίσα δικαιώματα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής. Ως Ευρωπαϊκή οργάνωση, εργάζεται πάνω σε ποικίλους τομείς τους οποίους έχουν καθορίσει ως σημαντικούς τα μέλη της: η Inclusion Europe φροντίζει για την ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των Ευρωπαϊκών χωρών, στηρίζει τα μέλη της, και επηρεάζει τις Ευρωπαϊκές πολιτικές.

Στο Πανεπιστήμιο Ghent το Τμήμα Ειδικής Αγωγής και Εκπαίδευσης, εστιάζει στην Εκπαίδευση Χωρίς Αποκλεισμούς όσον αφορά στην εκπαιδευτική έρευνα και στην παροχή υπηρεσιών στην κοινότητα.

Το πρώτο Ινστιτούτο για την Κοινωνική Ενσωμάτωση (Instituto Universitario de la Integración en la Comunidad – INICO) του Πανεπιστημίου της Σαλαμάνκα αποτελείται από επαγγελματίες διαφόρων επιστημονικών τομέων οι οποίοι προωθούν δραστηριότητες που αφορούν στην εκπαίδευση, την έρευνα, και τη συμβουλευτική στο πεδίο των αναπηριών και ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών με σκοπό τη διευκόλυνση και την ενίσχυση της ποιότητας ζωής και του αυτοκαθορισμού των ατόμων που ανήκουν σε ευπαθείς κοινωνικά ομάδες σε διάφορα πλαίσια και καθ' όλη τη διάρκεια ζωής τους.

Ο Εθνικός Σύλλογος Εκπαιδευτικών Ειδικών Παροχών (Национална Асоциация на Ресурсните Учители – HAPY) είναι μια εθνική ΜΚΟ που καλύπτει τους επαγγελματίες που εργάζονται για την πλήρη και ποιοτική ένταξη, ενσωμάτωση, και εκπαίδευση παιδιών με διαφορετικές ικανότητες και ανάγκες στη γενική παιδεία. Στόχος του είναι η προαγωγή της συνεχούς βελτίωσης της ποιοτικής εκπαίδευσης και των κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να υποστηρίζεται η ένταξη και η ενσωμάτωση όλων των παιδιών στη Βουλγαρία. Οι ειδικοί που αποτελούν μέλη του HAPY εργάζονται με περισσότερα από 15.000 παιδιά και νέους με ειδικές ανάγκες σε όλη τη χώρα.

Το Κέντρο Κοινωνικής Φροντίδας Ατόμων Με Νοητική Υστέρηση “ΕΣΤΙΑ” αποτελεί μια αναγνωρισμένη φιλανθρωπική οργάνωση υπό την αιγίδα του Υπουργείου Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης στην Ελλάδα. Η ΕΣΤΙΑ ιδρύθηκε το 1982 από γονείς παιδιών με διανοητικές αναπηρίες. Η ΕΣΤΙΑ ειδικεύεται στην παροχή υποστήριξης και φροντίδας σε άτομα με διανοητικές ανάγκες από την ηλικία των 15 ετών, με σκοπό την καλύτερη ποιότητα ζωής τους και την υποστήριξη ενσωμάτωσής τους στην κοινότητα.

Το Εκπαιδευτικό Κέντρο για Άτομα με Αναπηρίες (Centro de Educação para o Cidadão com Deficiência – CECD) Mira Sintra είναι ένας Συνεταιρισμός για την Κοινωνική Αλληλεγγύη, μια μη κερδοσκοπική οργάνωση αναγνωρισμένη ως Ίδρυμα Κοινωνικής Ωφέλειας. Επί του παρόντος καλύπτει πάνω από 2.000 άτομα – νήπια, παιδιά, εφήβους, και ενήλικες – που χρειάζονται ειδική υποστήριξη λόγω αναπτυξιακών προβλημάτων ή/και ελλείψεων στην ακαδημαϊκή, εργασιακή, και κοινωνική απόδοσή τους.

